

Lekcja

Temat: Pierwsze cywilizacje – powtórzenie wiadomości

1. Czas i miejsce pojawienia się praludzi
 - Wschodnia Afryka, ok. 4 mln. lat temu
2. Umiejętności praludzi i korzyści z nich wynikające:
 - a. Wytwarzanie prostych narzędzi z kamienia i drewna
 - b. Ogień:
 - Ciepło, światło, pożywienie, odstraszenie zwierząt, osiedlanie się w chłodniejszych obszarach
 - c. Mowa:
 - Wymiana informacji
 - Przekazywanie wiedzy i doświadczeń kolejnym pokoleniom
3. Koczowniczy tryb życia
 - a. Przemieszczanie się z miejsca na miejsce w celu zdobywania pożywienia (myślistwo i zbieractwo)
 - b. Brak stałych osad – jaskinie, ziemianki, szałas
4. Rewolucja neolityczna i początek osiadłego trybu życia
 - a. Ok. 10 tys. lat temu ludzie opanowali umiejętności uprawy ziemi i hodowli zwierząt
 - b. Następstwa:
 - Zakładanie pierwszych stałych osad, niektóre z czasem przekształciły się w miasta, które dały początek państwom
 - Rozwój rzemiosła i handlu
 - Pojawienie się pierwszych form pisma
5. Okoliczności powstania pierwszych cywilizacji:
 - dogodne warunki dla rozwoju rolnictwa,
 - korzystne warunki klimatyczne
 - dorzecza wielkich rzek, umożliwiające nawadnianie pól
6. Jedną z najstarszych cywilizacji powstała na Bliskim Wschodzie w Mezopotamii – Międzyrzeczu Eufratu i Tygrysu
7. Cywilizacja Sumerów
 - a. Sumerowie osiedlili się w południowej części Mezopotamii w połowie IV tysiąclecia p.n.e.
 - b. podstawą gospodarki Sumerów było rolnictwo
 - c. powierzchnię pól uprawnych powiększali, budując kanały irygacyjne (nawadniające)
 - d. konieczność budowy kanałów nawadniających spowodowała, że Sumerowie zaczęli organizować się w duże grupy, zamieszkujące w miastach-państwach
 - na czele państwa stał król
 - mieszkańcy miast-państw musieli płacić podatki – obowiązkowe opłaty na rzecz państwa.
8. Osiągnięcia cywilizacyjne Sumerów:
 - a. wynalazki techniczne:
 - koło, koło garncarskie, żagiel
 - b. jednym z najważniejszych wynalazków Sumerów było pismo – było to pismo klinowe
 - c. Sumerowie mieli duże osiągnięcia naukowe
 - przyczynili się do rozwoju matematyki – w obliczeniach stosowali system sześćdziesiątny
 - mieli również duże osiągnięcia w dziedzinie astronomii
 - d. miasta sumeryjskie:
 - były budowane z glinianych cegieł
 - siedzibą władcy był pałac
 - najważniejszą budowlą sakralną był zikkurat – kilkupiętrowa wieża, na szczycie której znajdowała się świątynia

- zapasy żywności gromadzono w dużych magazynach
- bezpieczeństwo mieszkańcom zapewniały wysokie mury obronne

9. Starożytny Egipt

- Położenie – pn. wsch. Afryka, dolina rzeki Nil
- Warunki naturalne:
 - Przeważał obszar pustynny
 - Rozwój rolnictwa zapewniały wylewy Nilu i budowa kanałów nawadniających
- Państwo egipskie powstało ok. 3 tys. lat p.n.e.

10. Władza i społeczeństwo w Egipcie

- Faraon (król) – sprawował jednoosobową i nieograniczoną władzę (monarchia despotyczna)
 - Uważany za przedstawiciela bogów na ziemi
 - Najwyższy kapłan
 - Zwierzchnik wojska
 - Stanowił prawo i był najwyższym sędzią
- Hierarchia społeczna:
 - Kapłani: doradcy faraona, organizacja kultu religijnego, nauka i edukacja
 - Urzędnicy: wdrażali w życie polecenia faraona
 - Rzemieślnicy: wytwarzali przedmioty codziennego użytku, odzież, naczynia, a także wyroby luksusowe (np. biżuterię)
 - Żołnierze: dbali o porządek wewnętrzny i bezpieczeństwo zewnętrzne państwa, uczestniczyli w wyprawach zaczepnych (chłopi i rzemieślnicy)
 - Chłopi: rolnictwo, hodowla, budowa i utrzymanie kanałów nawadniających, inne prace budowlane
 - Niewolnicy: niezbyt liczni, głównie jeńcy wojenni, stanowili zazwyczaj służbę domową

11. Wierzenia Egipcjan

- Politeizm (wielobóstwo) – wiara w wielu bogów, którzy uosabiali siły przyrody, otaczano kultem niektóre zwierzęta
- Ważniejsi bogowie:
 - Re – bóg słońca
 - Ozyrys – bóg świata zmarłych
 - Amon – bóg wiatru
 - Izyda – opiekunka rodzin i domowego ogniska, bogini płodności

12. Palestyna – kraina na Bliskim Wschodzie u wschodnich wybrzeży Morza Śródziemnego

- Izraelici – koczownicze plemię semickie, które swoje siedziby miało początkowo w Mezopotamii
- Abraham – biblijny przywódca, który poprowadził Żydów do Palestyny (Ziemia Kanaan)
- Ok. XIII w. p.n.e. Mojżesz wyprowadził Żydów z niewoli egipskiej do Palestyny, którą stopniowo zaczęli podbijać
- X w. p.n.e. – okres największej potęgi Izraelitów za panowania króla Dawida i jego syna Salomona
 - Zjednoczenie plemion żydowskich i opanowanie Jerozolimy
- W I w. p.n.e. Palestynę opanowało Imperium Rzymskie
 - Żydzi po nieudanych powstaniach przeciwko Rzymowi (I i II w. n.e.) ostatecznie zostali wypędzeni z Palestyny i rozproszyli się po całym świecie

13. Judaizm – religia żydowska, najstarsza znana religia monoteistyczna świata

- Monoteizm – religia, zakładająca wiarę jednego boga
- Jahwe – bóg wyznawców judaizmu
- Biblia hebrajska – święta księga judaizmu, której pięć pierwszych ksiąg nosi nazwę Tora
- Dekalog – dziesięć przykazań, które Jahwe miał przekazać Mojżeszowi
- Arka Przymierza – skrzynia, gdzie umieszczono Dekalog. Arka znajdowała się w świątyni Salomona w Jerozolimie,

- f. Mesjasz – zapowiadany przez proroków zbawiciel, który miał wyzwolić Żydów i utworzyć potężne królestwo żydowskie. Wyznawcy judaizmu wciąż czekają na jego przyjście.
14. Cywilizacja Indusu (starożytne Indie)
- a. Czas i miejsce:
 - III tys. p.n.e. , dolina rzeki Indus, Azja Środkowa (dziś Pakistan, pn. Indie)
 - b. Osiągnięcia cywilizacyjne:
 - Miasta: zastosowanie cegły, wodociągi i kanalizacja (np. Mohendžo Daro, Harappa)
 - Pismo (dotąd nieodczytane)
15. Starożytne Chiny
- a. Czas i miejsce:
 - III tys. p.n.e., Daleki Wschód, doliny rzek Huang He i Jangcy
16. Osiągnięcia cywilizacji chińskiej
- a. Wysoki poziom rzemiosła:
 - Papier, porcelana, proch, igła magnetyczna, jedwab
 - Terakotowa armia
 - b. Medycyna oparta na ziołarstwie
 - c. Architektura
 - Pagody – świątynie chińskie
17. Pismo – graficzny sposób komunikowania się i utrwalania różnego rodzaju informacji
18. Przyczyny i okoliczności powstania pisma
- a. Zapis transakcji handlowych, zebranych podatków, zgromadzonych zapasów żywności itp.
 - b. Utrwalenie dokonań władców, czynów bohaterów, podań i mitów, tekstów religijnych, działalności twórczej
19. Początki pisma – pismo obrazkowe
- a. IV tys. p.n.e., Mezopotamia, Sumerowie
 - pismo obrazkowe (piktogramy) – każdy znak odpowiadał jednemu wyrazowi
 - pismo klinowe – uproszczona forma pisma obrazkowego
 - b. Starożytny Egipt
 - Hieroglify (święte znaki) – stosowane w zapisie uroczystych tekstów, najczęściej na grobowcach, w świątyniach i pałacach
 - Pismo demotyczne (ludowe) – zapis np. umów handlowych na papirusie
 - Papirus – materiał piśmienniczy wytwarzany z trzciny rosnącej nad Nilem.
20. Pismo alfabetyczne
- a. Alfabet fenicki
 - Fenicjanie, XI w. p.n.e.
 - Znaki tego pisma odpowiadały głoskom, które wymawia człowiek
 - Fenicjanie zapisywali jedynie spółgłoski (22 znaki)
 - Zapis prowadzono od prawej do lewej strony
 - b. Alfabet grecki
 - Przejęty od Fenicjan przez Greków i zmodyfikowany
 - Wprowadzeni znaków odpowiadającym samogłoskom oraz znaków interpunkcyjnych
 - Zasada pisania od lewej do prawej strony
 - c. Alfabet łaciński
 - Przejęty od Greków przez Rzymian
 - Zmiana kształtu liter